

Adroddiad
Blynyddol Bwrdd
Gwasanaethau
Cyhoeddus
Gwynedd a Môn
2021/2022

1. Rhagair y Cadeirydd

Dyma gyflwyno ein pedwerydd adroddiad blynyddol. Yn yr adroddiad hwn, byddwn yn adlewyrchu ar yr hyn sydd wedi'i gyflawni yn erbyn ein [Cynllun Llesiant \(2018\)](#). Wrth gwrs, nid oes modd edrych yn ôl dros 2021/22 heb gyfeirio at yr argyfwng Covid-19 a'r effaith sy'n parhau ar ein gwasanaethau, ein busnesau a'n trigolion. Mae delio â'r argyfwng wedi tynnu sylw at bwysigrwydd y gwasanaethau sy'n cael eu darparu i'n cymunedau gan y sector gwirfoddol a chyhoeddus, a phwysigrwydd y cydweithio rhyngddynt. Yn ogystal, mae'r argyfwng wedi amlygu materion presennol, e.e. costau byw, materion iechyd meddwl, gwydnwch cymunedol, gordwristiaeth, ail gartrefi a bygythiadau i'r iaith Gymraeg. Bydd yn bwysig i ni, fel Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, sicrhau bod ein hamcanion llesiant yn cael sylw fel rhan allweddol o'r adferiad yn dilyn yr argyfwng.

Aled Jones-Griffith,
Cadeirydd Bwrdd Gwasanaethau
Cyhoeddus Gwynedd a Môn.

2. Crynodeb gweithredol

Yn ystod y flwyddyn 2021/22 mae Bwrdd Gwasanaethu Cyhoeddus Gwynedd a Môn (BGC) wedi cyflawni'r canlynol:

- Cwblhau'r Aseidiadau Llesiant i 14 ardal yng Ngwynedd a Môn. Bu i'r Aseidiadau dynnu at ei gilydd amrediad o wyboaeth am gymunedau Gwynedd a Môn. Fe edrychom ar y gwaith ymchwil mwyaf cyfredol, casglu data ac ymgysylltu â'n grwpiau cymunedol i ddod i wybod beth sy'n dda am ein cymunedau, a beth sydd ddim cystal. Byddant yn gosod y cyfeiriad i flaenoriaethau'r Bwrdd ar gyfer y Cynllun Llesiant newydd.

- Is-grŵp Iaith Gymraeg:

Wedi ymrwymo i weithio gyda'n gilydd i gynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn.

Wedi ymgymryd â phrosiect sy'n ymwneud ag ymddygiad ieithyddol mewn Derbynfeydd. Y nod oedd peilota ymyraethau gwahanol er mwyn medru darparu canllawiau i staff Derbynfeydd o wahanol sefydliadau ar sut i annog y defnydd a wneir o'r Gymraeg, gyda'r bwriad o gynyddu hyder y cyhoedd i ddefnyddio'r Gymraeg wrth ymgysylltu â chyrff cyhoeddus.

- Is-grŵp Newid Hinsawdd:

Cydweithio i barhau i ddarparu ymateb lleol i heriau newid hinsawdd.

Cynnal gweithdai gyda nifer fawr o sefydliadau a chytuno ar gynlluniau gweithredu tymor byr, tymor canolig a thymor hir.

Cefnogi Cyfoeth Naturiol Cymru i gynnal sgysiau â'n cymunedau fel rhan o'u Datganiadau Ardal gyda'r allbwn i ni feddwl am beth yr ydym angen ei wneud fel unigolion, cymunedau a sefydliadau i ymateb i Newid Hinsawdd.

- Is-grŵp Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig:

Gweithredu fel Bwrdd Integredig Iechyd a Gofal ar draws Gwynedd a Môn.

Sicrhau llywodraethiant i brosiectau trawsnewid gwasanaethau ar draws y meysydd anabledau dysgu, pobl hŷn, iechyd meddwl a phlant.

- Gyda chefnogaeth y tîm o Rwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru, cynhaliwyd gweithdai gyda aelodau'r BGC i gychwyn y broses o lunio'r Cynllun Llesiant newydd. Amcanion y gweithdai oedd:

Sicrhau bod holl bartneriaid y BGC yn gallu dylanwadu ar y cynllun newydd.

Deall yr hyn y gallwn ei wneud gyda'n gilydd fel BGC.

Sicrhau bod gan swyddogion y BGC gyfeiriad clir i symud ymlaen gyda drafftio'r cynllun newydd.

3. Cyflwyniad

Mae [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#) yn rhoi dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r ddeddf yn seiliedig ar yr egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy ac mae'n gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i osod a chyhoeddi amcanion llesiant a chymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r amcanion hynny.

Hefyd, sefydlodd y Ddeddf Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus gyda chynrychiolaeth gan gyrff cyhoeddus allweddol. Bob pum mlynedd, mae'n rhaid i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus baratoi a chyhoeddi asesiad o gyflwr llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yn eu hardaloedd a defnyddio hyn fel sail i'r Cynllun Llesiant ar gyfer y pum mlynedd i ddod.

Rydym bellach ym mlwyddyn olaf Cynllun Llesiant 2017-22 ar gyfer Gwynedd a Môn, lle mae'r Bwrdd wedi blaenoriaethu chwe maes gwaith: Yr iaith Gymraeg; Cartrefi i bobl leol; Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau; Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau; lechyd a gofal oedolion a Llesiant a chyflawniad plant a phobl ifanc. Dros y pum mlynedd, mae'r Bwrdd wedi addasu ei ddull tuag at y blaenoriaethau hyn i gyfrif am waith sy'n cael ei wneud rywle arall, a phenderfynwyd nad oedd angen is-grŵp gweithredol ar gyfer y maes Cartrefi i bobl leol erbyn hyn. I ymdrin â'r blaenoriaethau sydd ar ôl, mae gan y Bwrdd dri is-grŵp gweithredol ar hyn o bryd:

- Newid Hinsawdd
- lechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig
- Yr iaith Gymraeg

Bydd yr adroddiad hwn yn cyfeirio at waith yr is-grwpiau uchod.

4. Beth sydd wedi ei gyflawni eleni

Mae'r ddwy flynedd ddiwethaf wedi cael eu dominyddu gan y pandemig Covid-19 ac mae'r holl sefydliadau sy'n aelodau o'n Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi bod yn canolbwyntio ar adfer ac adeiladu gwydnwch cymunedol.

Mae nifer o faterion wedi dod i'r amlwg, gan gynnwys y cynnydd mewn costau byw, effaith ail gartrefi ar ein cymunedau, materion iechyd meddwl a diweithdra ymysg yr ifanc. Gan fod nifer o aelodau'r Bwrdd eisoes yn cydweithio i ymateb i'r materion hyn, cytunwyd felly mai rôl y Bwrdd fyddai cynnal trosolwg o'r gwaith a chwilio am sicrwydd ein bod ni fel cyrff cyhoeddus yn ymateb yn briodol.

Yn ystod 2021/22, fe gwblhaom y broses o adolygu'r Aseidiadau Llesiant. Mae'r rhain yn cael eu cynnal ar gyfer 14 ardal wahanol - 8 yng Ngwynedd a 6 yn Ynys Môn - a byddant yn llywio cynnwys un Cynllun Llesiant ar gyfer Gwynedd a Môn ar gyfer y cyfnod 2023-2028.

Bu i'r Aseidiadau dynnu at ei gilydd amrediad o wybodaeth am gymunedau Gwynedd a Môn. Fe edrychom ar y gwaith ymchwil mwyaf cyfredol, casglu data ac ymgysylltu â'n grwpiau cymunedol i ddod i wybod beth sy'n dda am ein cymunedau, a beth sydd ddim cystal. Mae'n gyfle i ni ystyried yr heriau a'r cyfleoedd y mae ein cymunedau yn eu wynebu; yn enwedig effeithiau'r pandemig Covid-19 a Brexit.

Cyhoeddwyd yr Aseidiadau Llesiant sydd i'w gweld ar ddiwedd yr Adroddiad hwn ym mis Mai 2022, a byddant nawr yn gosod y cyfeiriad i flaenoriaethau'r Bwrdd ar gyfer y Cynllun Llesiant.

5. Adroddiadau ar waith Is-grwpiau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

5.1 Is-grŵp Newid Hinsawdd

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Sefydlwyd is-grŵp Newid Hinsawdd i annog cydweithio ymysg sefydliadau cyhoeddus ar liniaru effaith newid hinsawdd, ac yn enwedig effaith llifogydd arfordirol a mewndirol ar ein cymunedau. Rydym wedi adnabod yr angen i addysgu a gweithio gyda'n cymunedau i'w paratoi ar gyfer heriau presennol newid hinsawdd a'r rhai sy'n ein wynebu i'r dyfodol. Y nod yw ceisio lliniaru'r effaith y mae unrhyw achos o dywydd eithafol yn ei chael ar y cymunedau hynny. Yn ystod y cyfnod clo, bu i nifer ohonom sylwi ar bwysigrwydd yr amgylchedd naturiol - roeddem yn defnyddio llai ar ein ceir ac fe welsom effeithiau positif hynny ar ansawdd yr aer a dŵr.

Diweddariad ar ein gwaith hyd yma

Er bod yr argyfwng Covid-19 wedi mynd â'n sylw dros y ddwy flynedd ddiwethaf, mae materion newid hinsawdd yn parhau i fod yn her fawr i ni. Ni allwn gwrdd â'r heriau sydd o'n blaenau ar ein pennau ein hunain, felly bydd yn hanfodol i ni ymdrin â hyn ar y cyd.

Yn ystod 2020/21, comisynodd Cyfoeth Naturiol Cymru waith i edrych ar ddull rhanbarthol o liniaru effaith Newid Hinsawdd. Gwnaed hyn ar ran yr holl Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yng ngogledd Cymru a Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru. Y prif allbwn oedd cytundeb i gydweithio ar draws y sector cyhoeddus yng ngogledd Cymru i ymateb i'r her drwy sefydlu grŵp Newid Hinsawdd i ogledd Cymru. Prif nod y grŵp hwn yw cyflawni nodau Llywodraeth Cymru i leihau allyriadau carbon. Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi canolbwyntio ar barhau i ddarparu ymateb lleol i heriau newid hinsawdd.

Yn dilyn cynnal cyfres o weithdai gyda nifer fawr o sefydliadau a wahoddwyd, bu iddynt gyfrannu a chytuno ar gynlluniau gweithredu tymor byr, tymor canolig a thymor hir. Yn ogystal, mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cynnal sgysiau â'n cymunedau fel rhan o'u Datganiadau Ardal. Roedd y sgysiau yn rhoi cyfle i ni feddwl am beth yr ydym angen ei wneud fel unigolion, cymunedau a sefydliadau i ymateb i Newid Hinsawdd. Mae'r canfyddiadau a'r negeseuon allweddol o'r sgysiau hyn wedi cael eu hystyried gan yr is-grŵp newid hinsawdd ac mae cynllun gweithredu ar gyfer y flwyddyn i ddod yn cael ei baratoi.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf drwy:

- ddeall anghenion y cymunedau penodol sy'n ein galluogi i gynllunio ar gyfer y tymor hir
- gweithio gyda nifer o gyrff cyhoeddus a'n cymunedau
- cynnwys ein rhan-ddeiliaid fel rhan hanfodol o waith yr is-grŵp

5.2 Is-grŵp Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Pwrpas yr is-grŵp iechyd a gofal cymdeithasol yw sefydlu trefn gydweithio yn y sector a chynnal trosolwg o ddatblygiad a thrawsnewid gwasanaethau, a'r modd yr ydym yn cefnogi unigolion yn ein cymunedau.

Profodd y gwaith ym maes iechyd a gofal cymdeithasol yn allweddol bwysig wrth i ni ddelio ag argyfwng Covid-19 a symud i gefnogi adferiad. Mae ffyrdd newydd o weithio wedi'u datblygu'n rhithiol sydd wedi bod o fudd mawr i'r timau amlddisgyblaethol. Dangoswyd parodrwydd i gydweithio ac addasu i amgylchiadau gwaith heriol iawn.

Diweddariad ar y gwaith hyd yma yn ardal Cyngor Gwynedd:

Anableddau dysgu – Gwynedd:

- Sefydlu Tîm Llesiant sy'n hyrwyddo lles unigolion ag Anableddau Dysgu trwy sesiynau cymdeithasol, gwaith grŵp a gwaith 1:1. Mae llawer o'r gweithgareddau wedi gorfod newid eu ffurf oherwydd y pandemig, ond dyma rai enghreifftiau – grŵp celf, côr Makaton, sefydlu gorsaf radio 'Lleisiau Llawen', sesiynau pêl-droed, grwpiau cerdded, a.y.b.
- Wedi cychwyn prosiect hyfforddiant a chyfleoedd gwaith, gan fwriadu hyrwyddo cyfleoedd hyfforddiant a chyfleoedd gwaith i oedolion ag Anableddau Dysgu yng Ngwynedd, gan ddefnyddio Glynllifon fel 'canolfan hyfforddiant a datblygu sgiliau'.
- Wedi cychwyn prosiect 'Cwrs a Sgwrs' yn ardal y Ffôr - bydd hyn maes o law yn creu cyfleoedd gwaith i unigolion ag Anableddau Dysgu i greu, coginio a dosbarthu pryd poeth ar glud i unigolion bregus yn y cymunedau cyfagos. Mae'r gwaith wedi dechrau ar ôl uwchraddio cegin ddiwydiannol fel ei bod yn addas i'r diben, wedi'i hariannu gan grant.
- Cydweithio agosach gyda Gwasanaeth Eiriolaeth Gogledd Cymru, er mwyn sicrhau mewnbwn a llais i unigolion ag Anableddau Dysgu yn yr holl benderfyniadau.

Pobl hŷn – Gwynedd:

- Mae gwaith ar y Rhaglen Trawsnewid Iechyd a Gofal Cymunedol yn mynd rhagddo gyda phwyslais ar integreiddio'r diwylliant hanfodol o fewn y pum Tîm Adnoddau Cymunedol, a grymuso arweinwyr a staff i sicrhau eu bod yn cadw'r hyn sy'n bwysig i'r unigolion wrth wraidd eu gofal. Mae'r timau hyn, sy'n cynnwys staff iechyd, gofal, y trydydd sector a'r sector annibynnol, yn cael cyswllt rheolaidd ar lefel ardal; rhannu gwybodaeth ac adnoddau,

cydweithio i ddeall y sefyllfa leol a mynd i'r afael ag unrhyw rwystrau. Mae elfennau eraill o'r rhaglen yn cynnwys prosiectau sy'n hwyluso rhyddhau o'r ysbyty, prosiect ar gyfer rhannu gwybodaeth ar draws asiantaethau, a'r prosiect ar ail-ddylunio gofal cartref ar draws y sir.

- Mae'r gwaith o ddatblygu'r model newydd o ddarpariaeth gofal cartref yn parhau a bellach mae nifer o dimau gofal cartref y Cyngor wedi symud i weithio ar batrymau shifft, sy'n cynnig gwell hyblygrwydd i'r unigolion sy'n derbyn gofal a gwell sefydlogrwydd i staff.
- Yn ogystal, cwblhawyd yr addasiadau yn Nolgellau yn gynnar yn 2022 sy'n cynnig gofal pwrpasol i unigolion ag anghenion corfforol difrifol. Gobeithiwn y bydd yr adnoddau hyn yn gymorth i gwrdd ag amrywiol anghenion pobl Gwynedd, ac yn hybu annibyniaeth ac urddas. Mae gwaith ar ddatblygu cyfleuster Tai Gofal Ychwanegol ym Mhwillheli yn parhau, dan arweiniad cymdeithas dai Adra.
- Amlygodd argyfwng Covid-19 yr heriau recriwtio yn fwy nag erioed yn y maes, ac mae'n arbennig o amlwg yn y maes gofal cartref gan i ni fethu â darparu pecynnau gofal mewn rhai amgylchiadau oherwydd diffyg staff. Rydym wedi bod yn ymdrechu i geisio deall yn well yr her sy'n bodoli ar draws y maes, ac mewn ymateb i hyn datblygwyd rhaglen waith mewn ymgais i fynd i'r afael â rhai o'r pryderon. Bydd y gwaith o sefydlu system darparu gofal cartref newydd yn cael effaith gadarnhaol ar elfennau megis cyflogau staff rheng flaen yn y sector preifat, hyd cytundebau gwaith a hyrwyddo llwybrau gyrfa yn y maes. I gyd-fynd â'r gwaith hwn, cynhaliwyd ymgyrch eleni i gynyddu maint y gweithlu gofal yn y maes Oedolion er mwyn ymateb i brinder y gweithlu er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth. Sefydlwyd ymgyrch #SOSGalwGofalwyr mewn ymgais i recriwtio dros 100 o staff newydd, yn rhan amser ac yn llawn amser.

lechyd meddwl – Gwynedd:

- Mae'r Cyngor yn parhau i weithio gyda'r Bwrdd lechyd i ddatblygu gwasanaethau iechyd meddwl y sir, ac mae gwaith ar y canolfannau ICAN yn canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar, mewn cydweithrediad â sefydliadau trydydd sector. Mae'r gwasanaeth hwn yn darparu siop un stop ar gyfer unigolion sydd angen cymorth, ac mae'n ein galluogi i wneud y cyswllt rhyngddynt ag unrhyw asiantaethau tai, Canolfan Cyngor ar Bopeth, ac ati, yn ôl yr angen er mwyn eu helpu gyda materion sy'n achosi straen iddynt a chael effaith negyddol ar eu hiechyd meddwl. Yn ystod argyfwng Covid-19, darparwyd y cymorth hwn yn rhithiol i ystod eang o unigolion.

Plant – Gwynedd:

- Mae gwaith i ddeall beth sy'n bwysig i deuluoedd Gwynedd, cytuno ar egwyddorion, a ffyrdd o wella'r hyn mae'r gwasanaeth yn ei wneud a sut mae yn gweithio er mwyn darparu'r gefnogaeth angenrheidiol yn mynd rhagddo. Yn ogystal, rydym yn datblygu strategaeth 'Cadw Teuluoedd Gyda'i Gilydd' a fydd yn ceisio osgoi dod â phlant i ofal yn ddiangen; fodd bynnag, os oes angen gofal, y bydd y plentyn yn derbyn gofal mewn lleoliad addas, priodol a lleol; a bod pob ymdrech a chefnogaeth yn cael eu darparu er mwyn dychwelyd plant at eu teuluoedd.
- Er bod y pandemig wedi gohirio'r rhaglen drawsnewid 'Sicrhau darpariaeth leol arbenigol briodol ar gyfer plant gyda'r anghenion mwyaf cymhleth', mae gwaith wedi ail-ddechrau ar y prosiect ar y cyd gyda'r Bwrdd lechyd a Chyngor Môn. Mae'r Tîm Aml-asiantaeth yn ei le ers mis Medi; ac mae'r rhaglen hyfforddi i uwchsgilio'r gweithlu presennol i gefnogi plant ag anghenion cymhleth mewn timau iechyd, addysg a gofal cymdeithasol yn parhau.
-

- Mae grŵp prosiect wedi ei sefydlu ac wedi cwblhau adolygiad o brofiadau presennol teuluoedd gyda phlant awtistig. Mae'r grŵp wedi creu Cynllun Awtistiaeth drafft, sy'n dangos beth sydd angen ei wneud mewn ymateb i'r argymhellion yn yr adolygiad ac mae'r cynllun i'w gyflwyno i'r Cabinet yn fuan. Sicrhawyd cyllid i benodi Cydgysylltydd i fwrw ymlaen â gweithredu'r cynllun, a bydd y broses recriwtio yn cychwyn yn fuan.
- Mae'r gwaith o gefnogi llesiant pobl dros y misoedd diwethaf wedi parhau i ganolbwyntio ar ymateb i heriau a sgil-ffeithiau'r pandemig. Mae trefniadau Gorchwyl a Gorffen wedi'u rhoi ar waith ar gyfer y ffrydiau gwaith sydd wedi'u blaenoriaethu ac mae rhai o'r ffrydiau gwaith hynny'n symud ymlaen yn dda megis atal digartrefedd, cymorth i ofalwyr di-dâl, lles plant a phobl ifanc. Mae angen rhagor o waith i gadarnhau trefniadau mewn ffrydiau gwaith eraill megis Cydnerthedd Cymunedol, Drysau Ffrynt Gwasanaethau'r Cyngor a Threchu Tlodi.
- Mae'r newidiadau i Gredyd Cynhwysol, costau byw cynyddol fel bwyd a thanwydd, dros yr ychydig fisoedd diwethaf yn destun pryder ac mae gwaith parhaus ar y gweill gyda'n partneriaid i gynyddu ein gallu i helpu preswylwyr gyda chyngor ariannol, delio â dyled, a thlodi bwyd.

Diweddariad ar y gwaith hyd yma yn ardal Cyngor Môn:

Anableddau dysgu – Môn:

- Mae gwasanaeth cymunedol wedi ei ddatblygu yng Nghaergybi ac mae hwn yn cael ei ddarparu ar bum diwrnod, sydd wedi bod yn boblogaidd. Mae cynlluniau ar y cyd i ddatblygu gweithgareddau ar draws yr ynys drwy weithio ochr yn ochr â'n partneriaid yn y trydydd sector a chreu dewislen o weithgareddau ar gyfer pob unigolyn ag anabledd dysgu.
- Mae'r prosiect yn cefnogi unigolion i fynychu gweithgareddau, sydd yn rhoi seibiant i ofalwyr a chefnogi unigolion sy'n teimlo'n unig ac yn ynysig. Ar hyn o bryd, rydym yn gweithio mewn partneriaeth â'n hadran hamdden i uwchraddio cyfleusterau newid oedolion drwy'r gronfa ICF ac er mwyn hyrwyddo mynediad a rhyngweithio.

Pobl hŷn – Môn:

- Sefydlwyd y Timau Adnoddau Cymunedol (TAC), ac ailstrwythurwyd y Gwasanaethau Oedolion i dri maes TAC dynodedig a chydweithio ag asiantaethau iechyd a phartneriaid er mwyn symud yr agenda integreiddio yn ei blaen.
- Sefydlwyd cytundeb rhwng Cyngor Sir Ynys Môn, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a Medrwn Môn i ddarparu gwasanaeth presgripsiwn cymdeithasol ar Ynys Môn. Derbynnir atgyfeiriadau i'r gwasanaeth gan feddygon teulu, timau ailalluogi a hunan-atgyfeiriadau. Mae'r sgoriau llesiant yn dangos bod 83.5% yn teimlo'n hapusach, 71.4% yn delio'n well â phroblemau a 79.9% yn nodi gostyngiad mewn pryder, tra bod y sgoriau iechyd o'r 'Ganolfan rhagnodi gwyrdd' yn nodi gostyngiad mewn BMI a phwysau, a chynnydd bach yn eu lefelau gweithgaredd corfforol.
- Mae'r Prosiect 'Cynllunio Lle' yn canolbwyntio ar ymarferion gweledigaeth gymunedol ar draws Ynys Môn. Mae'r Prosiect yn ceisio ymgysylltu â chymunedau er mwyn eu cynnwys yn y gwaith o gynllunio a darparu gwasanaethau'n lleol, ac edrych ar ddulliau amgen o ddarparu gwasanaethau trwy gydweithio.

- Sefydlwyd tair Cynghrair Gymunedol ffurfiol mewn tair cymuned sydd wedi cytuno ar weledigaeth gymunedol ac mae 11 wedi cefnogi Cynlluniau 'Tro Da' (grwpiau gwirfoddol sy'n darparu cefnogaeth gymunedol - elfen hanfodol o gefnogaeth yn ystod y cyfyngiadau symud).

Iechyd meddwl – Môn:

- Nod datblygu Hybiau Cymunedol ICAN yw gwella argaeledd, ymwybyddiaeth a chyswllt â chymorth a llesiant integredig cyffredinol, y trydydd sector a gwasanaethau cymunedol eraill. Byddant hefyd yn edrych ar sut i wella dealltwriaeth o sut y gall yr hybiau helpu pobl, yn enwedig â phroblemau iechyd meddwl lefel isel neu i helpu i gynnal adferiad. Ar Ynys Môn, mae'r canolfannau hyn wedi'u datblygu yn y Ganolfan Cyngor ar Bopeth yng Nghaergybi a Llangefni. Cefnogir 653 o unigolion yn yr hybiau bob chwarter.

Plant – Môn:

- Mae'r ymgyrch yn parhau i recriwtio Gofalwyr Maeth @Maethu Cymru – Ynys Môn gyda Gofalwyr Maeth newydd eu cymeradwyo yn ymuno gyda'r teulu maethu.
- Parheir i ddatblygu model Cartrefi Clyd a bydd dau eiddo yn agor yn y flwyddyn newydd. Bydd un eiddo yn cymryd lle Bryn Hwfa (ein darpariaeth Gofal Dydd Anabledd Dysgu) a byddwn hefyd yn agor darpariaeth seibiant i blant ag anghenion cymhleth.
- Yn rhanbarthol cyfrannwyd at waith 'Dim Drws Anghywir', NYTH/NEST ac arwain ar ddatblygiad Is-grŵp Plant y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol a fydd yn cael ei lansio yn y flwyddyn newydd.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor Datblygu Cynaliadwy'r Ddeddf ac mae'n unol â nifer o'r egwyddorion dylunio cynaliadwy cenedlaethol yn 'Cymru Iachach', Strategaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Llywodraeth, drwy:

- ystyried tueddiadau i'r dyfodol ac ymateb i newidiadau mewn demograffeg
- rhoi cynaliadwyedd ein system iechyd fel deilliant ar gyfer yr is-grŵp er mwyn cynllunio ar gyfer y dyfodol
- datblygu model ataliol
- integreiddio ein gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i wneud gwir wahaniaeth i fywydau ein trigolion
- adnabod yr amrediad eang o ffactorau sy'n dylanwadu ar iechyd a llesiant (yn cynnwys addysg, tai, lleihau digartrefedd, twf economaidd, adfywio, hamdden a'r amgylchedd)
- gwireddu'r buddion o weithio mewn partneriaeth

5.3 Is-grŵp Yr iaith Gymraeg

Pam bod hyn yn bwysig i drigolion Gwynedd a Môn?

Mae'r Bwrdd yn deall pa mor bwysig yw'r iaith Gymraeg i'n cymunedau ledled Gwynedd a Môn, a'i bod yn rhan o wead cymdeithasol a hunaniaeth ddiwylliannol yr ardal. Mae medru byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg a chael mynediad at wasanaethau a gweithgareddau yn y Gymraeg yn bwysig i'n cymunedau ac rydym wedi ymrwmo i weithio gyda'n gilydd i gynyddu'r defnydd a wneir o'r iaith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn. Rydym hefyd wedi ymrwmo i hyrwyddo'r Gymraeg fel yr iaith o ddewis ar gyfer cyfathrebu ymysg sefydliadau cyhoeddus ar draws y ddwy sir.

Wrth gwrs, mae'r argyfwng Covid-19 wedi cyflwyno rhai heriau arwyddocaol i sefydliadau wrth iddynt geisio sicrhau parhad eu gwasanaethau. Mae'r amodau a'r cyfyngiadau o ran gweithio yn rhithiol, ynghyd ag anallu grwpiau cymunedol i ddod ynghyd, wedi ei gwneud yn anodd cynnal rhai gwasanaethau a chyfleoedd i ddefnyddio'r iaith Gymraeg. Fel cyrff cyhoeddus, rydym wedi ceisio sicrhau bod y dinesydd yn parhau i ymgysylltu â'r cyrff cyhoeddus yn ei ddewis iaith, ac rydym yn parhau i fod yr un mor angerddol am gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050.

Diweddariad ar y gwaith hyd yma

Yn ystod 2021/22, mae'r is-grŵp wedi ymgymryd â phrosiect sy'n ymwneud ag ymddygiad ieithyddol mewn Derbynfeydd. Y nod oedd peilota ymyraethau gwahanol er mwyn medru darparu canllawiau i staff Derbynfeydd o wahanol sefydliadau ar sut i annog y defnydd a wneir o'r Gymraeg, gyda'r bwriad o gynyddu hyder y cyhoedd i ddefnyddio'r Gymraeg wrth ymgysylltu â chyrff cyhoeddus.

- Yr amcan oedd normaleiddio'r iaith Gymraeg wrth i bobl fynd ynglŷn â'u gorchwylion cyhoeddus, ac yn y pen draw, arwain at fwy o bobl yn defnyddio gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg a chynnydd yn nifer y bobl sy'n ceisio ac yn disgwyl hynny gan bob math o sefydliadau. O safbwynt y trigolion, yn aml mae'n haws iddynt fynegi eu hunain yn eu mamiaith, yn enwedig wrth drafod materion sensitif a phersonol, felly'r nod yw symleiddio'r broses o dderbyn cefnogaeth briodol.

Yn wreiddiol, cafodd y prosiect hwn ei gymeradwyo gan aelodau'r Bwrdd ym mis Mawrth 2020, ond bu'n rhaid ei oedi oherwydd cyfyngiadau'r cyfnod clo. Adolygwyd ac addaswyd y cynnig gwreiddiol ar gyfer y prosiect er mwyn rhoi ystyriaeth i'r newidiadau yn y ffordd y mae'r cyhoedd yn cyfathrebu â sefydliadau cyhoeddus a newid yn rôl Derbynfeydd ar ôl y pandemig.

Yn ystod 2022, bu i'r prosiect fynd rhagddo ac fe gomisiynwyd IAITH i gynnal y gwaith maes, sy'n cynnwys:

- Gweithio gyda 10 gwasanaeth derbynfa peilot ar draws gwahanol sefydliadau sector cyhoeddus yng Ngwynedd a Môn, a mynd ati'n ffurfiol i arsylwi ar y rhyngweithio rhwng cwsmeriaid a staff yn y lleoliadau hyn.

- Cynnal grwpiau ffocws a holiaduron gyda'r staff a siarad â chwsmeriaid i adnabod rhwystrau i ymgysylltu yn eu dewis iaith.
- Dadansoddiad o'r data gwaelodlin a chymharu hyn â'r data ar ôl yr ymyrraeth.

Mae'r adroddiad a'r argymhellion ar gyfer cyflwyno hyn yn ehangach i'w cyflwyno i'r Bwrdd yn ystod Hydref 2022.

Hefyd, mae'r is-grŵp yn ystyried prosiectau posib eraill i ymdrin â'r ymrwymiad yng Nghynllun Llesiant Gwynedd a Môn fel bod modd rhoi rhaglen waith yn ei lle ar gyfer y flwyddyn i ddod.

Sut mae'r is-grŵp yn cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015?

Mae'r is-grŵp yn gweithredu nifer o'r ffyrdd o weithio sydd wedi'u datblygu fel rhan o egwyddor datblygu cynaliadwy'r Ddeddf, ynghyd â'r ffyrdd ychwanegol sydd wedi'u cytuno gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, sef yr iaith Gymraeg a Chydraddoldeb drwy:

- sicrhau bod yr iaith Gymraeg yn rhan naturiol o waith Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn
- cydweithio i godi ymwybyddiaeth, rhannu arfer dda, datblygu sgiliau a hyder y gwasanaethau cyhoeddus i ddefnyddio'r Gymraeg â defnyddwyr gwasanaeth a'u hannog i ddefnyddio'r iaith dro ar ôl tro
- cynnwys barn y rhan-ddeiliaid perthnasol wrth iddynt gyflwyno prosiectau newydd.

6. Adlewyrchu ar y flwyddyn a fu ac edrych ymlaen at y flwyddyn sydd i ddod

Gyda chefnogaeth y tîm yn Co-production Wales, rydym wedi cynnal gweithdai sy'n galluogi ein haelodau Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i adlewyrchu ar p'un a yw'r blaenoriaethau presennol yn parhau i fod yn berthnasol ac adolygu ein rôl a'n pwrpas fel Bwrdd wrth symud ymlaen. O ystyried y rhwydwaith gwych o gydweithio ar draws yr ardal, cydnabuwyd ei bod yn her canfod y manau hynny lle y gall y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ychwanegu'r gwerth mwyaf.

Mae aelodau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn awyddus i wneud cyfraniad ystyrlon i dirwedd y bartneriaeth heb ddyblygu gwaith partneriaethau eraill ac felly bydd y Cynllun Llesiant nesaf yn glir o ran p'un a oes gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus rôl arweiniol neu gyflawni mewn perthynas â'r blaenoriaethau Llesiant.

Ar hyn o bryd, rydym yn gwneud cynnydd o ran datblygu'r Cynllun Llesiant ac rydym wedi defnyddio'r gweithdai i asesu'n benodol lle y gallwn gael yr effaith fwyaf. Dros fisoedd y gaeaf, byddwn yn mynd ati i gynnal ymarferiad ymgysylltu ysgafn ar y Cynllun Llesiant drafft gyda'r bwriad o gyhoeddi'r cynllun terfynol gyda nodau manwl ym mis Mai 2023.

Dolenni

Asesiad Llesiant Gwynedd: <https://www.llesiantgwyneddamon.org/cy/Asesiad-Llesiant/Gwynedd/>

Asesiad Llesiant Môn: <https://www.llesiantgwyneddamon.org/cy/Asesiad-Llesiant/Mon/>

Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn 2018 -22: <https://www.llesiantgwyneddamon.org/Uploads/Pages/Documents/3-5-3-96-2-Cynllun-Llesiant-Gwynedd-a-M244n.pdf>

Cyswllt:

www.llesiantgwyneddamon.org

E-mail: post@llesiantgwyneddamon.org

Rhif ffôn: 01766 771000

Gofynnwch am: Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor
Swyddfa'r Cyngor
Stryd y Jêl
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH